

מלקחי התארגנות להגנה

מאת ברוך

לאחר ארוחת הערב נכנסתי לאוהל של שמואליק, המ"פ. שימשתי או, משך ימים אחדים, כמשקיף בתמרון החטיבתי הגדול, שנערך אי-שם בהרי הגליל. ימים מספר של עבודה מאומצת נתנו את אותותיהם במ"פ הצעיר. הוא היה שרוע פרקדן על מיטת השדה, ממצמץ בעיניו לאורה המסנוור של מגורת-לופס ומעיין במפות השטח, לקראת המשך התרגיל.

— "ערב טוב!"

התשובה נשמעה במין המהום, שפירושו ספק, "ערב טוב" ספק, "עזוב, אני עייף".

— "עייף?"

— "הרוג", הודה בחיוך.

— "איך מצב הרוח?"

— "ככה-ככה. תרגיל-הפשיטה הצליח יפה, גם בהתקפה הכל דפק. הפלוגה קיבלה משימה לכבוש יעד ולהתארגן בו להגנה עד אור הבוקר. ההסתערות בוצעה כהלכה, היעד נכבש בהתאם למתוכנן, ללא תקלות. אולם עם שחר ספגתי התקפת-נגד של האויב, שהסתייע בשריון; ובסופו של דבר פסקו השופטים לטובת האויב. הפלוגה, כפי שנאמר לי, לא הספיקה להתארגן להגנה, וזה היה אחד הנימוקים שהכריעו את הכף לרעתי."

— "אני יודע", השבתי, "שהייתי אמש מספר שעות הגון עם פלוגתך והתבוננתי בנעשה."

— "כך?" שביב של ענין ניצת בעיניו. "אם כן, אולי תוכל להסביר לי מה לא היה כשורה? נדמה לי כי הבקורת שנשמעה, היתה מוגזמת בעיקרה, וללא התחשבות במצב ובתנאים בהם פעלה פלוגתי."

— "רוצה לשמוע דעתי?"

— "בודאי", השיב, כשהוא מסיט בזהירות את המפה למקומה ומתישב על שפת המיטה.

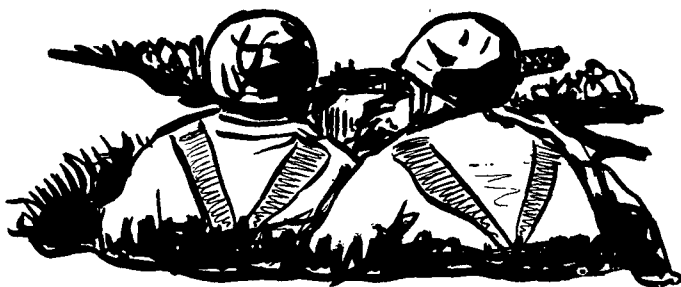
— "טוב", אמרתי, "כדי למצות את הדברים כהלכה, יש צורך להקדים מספר מלים

על ההתקפה. למעשה, ההתקפה אינה אלא שילוב של אש... — "יודע גם יודע!" הפסיקני בנימה של שעמום וזלזול כאחד. "ההתקפה אינה אלא שילוב של אש ותמרון בתוספת אלמנט ההלם." — "נכון", המשכתי, כשאני דבק לחוֹט־המחשבה שלי. "כל אותם כלי־הנשק, שטוחי־מסלול ותלולי־מסלול, המופעלים נגד הכוח המתגונן, כל אותם תנועות ואיגופים, מסתכמים בשני גורמים אלה — האש והתמרון. ההלם — אף הוא הנו תוצאת השפעתם הפיסית והפסיכולוגית של שנים אלו." — "אין זה חדש בשבילי", השיב הוא, משועמם. "אולם נדמה לי שסטינו מנושא השיחה שלנו."

— "לא, לגמרי לא סטינו. הזכרתי את כל אלה בכונה תחילה, כדי להדגיש את הנקודות החשובות להתארגנות בהגנה דוקא. התארגנות להגנה חייבת ליצור את המענה 'על' האמצעים והתכסיסים שבידי האויב, כתוקף. כנגד אש האויב קיימת ההתחפרות, בשילוב עם פיזור והסוואה נאותים; כנגד תמרון האויב יש לנצל מכשולים טבעיים ולהשלימם עלידי מכשולים מלאכותיים, כגון שדות־מוקשים, מכשולי־חבלה וכיו"ב. כנגד ההפתעה וההלם, כאחד — קיימים סיורים ופטרולים בחזית ובאגפים, ואמצעי־התראה למיניהם..."

— "טוב", הפסיקני. "הנני מבין לאן אתה הותר. נכון שבשטח זה, של התחפרות ומכשולים לא פעלתי הרבה. אולם שוכח הנך שבמקרה שלי לא על התבצרות יומה מדובר, כי אם על שעות־לילה ספורות בלבד, ונדמה לי שזה משנה קצת את המצב!" — "לא", הפסקתי אותו. "נקודה זו כדאי להבהיר לפני שנמשיך בניתוח הדברים, כי אחרי־הכל זוהי נקודת־מוצא חשובה. אם־כן, דע לך שאין אני מסכים לגמרי עם ההנחה שבהגנה חפוזת ניתן לותר על ההתחפרות, המכשול וההסוואה, או להפחית מערכם בנימוק שאין זמן לכך. נכון שלהתחפר ולהתבסס תוך שעות־לילה ספורות זוהי בעיה לגמרי לא קלה. אולם זהו צוֹר־השעה, ובאמצעות ידע ויוזע ניתן להתגבר עליו. זכור לך, שפיתוח אמצעי־האש אצל אויבנו והגברת ניידותו, מחייבים אותנו לדעת להתבסס — כלומר להתארגן, להתחפר ולמכשל שטחים — בקצב מהיר ככל־האפשר; ואם לא נדע לנצל לכך את שעות־הלילה שלרשותנו, אזי התוצאה במציאות עלולה להיות זו שחזית מבשרך בתרגיל."

— "טוב", אמר בקול לאה. נניח שהנך צודק. במקרה שלי הנני יודע רק שבמשך

כל הלילה לא עצמתי עין. פקודות למ"מים, תיאומים, טיפול בתקלות שונות; מה עוד יכולתי לעשות ולא עשיתי?"

— "שמואליק, תבין: אם כי הנני מעריך מאוד את רצונך הטוב ומסירותך, לא זה מה שקובע. עובדה היא שבבוקר, שעה שהנחתה עליך התקפת־הנגד של האויב, לא היתה פלוגתך למעשה מחופרת לגמרי; וגם לא הצלחת להכין שום מכשול נגד שריון האויב."

— „הנך שוכח“, הפסיקני, „השטח היה סלעי ושמבחינת ההתחפרות לא ניתן היה לעשות בו הרבה. היו גם תקלות עם הפעלת ההנדסה.“

— „כאן שוב אינך מדייק“, אמרתי, „אמנם, השטח היה סלעי, אבל אין זאת אומרת שלא ניתן להתחפר בו. הרי למטרה זו קיבלת גם סיוע מהמג"ד — מחלקת-ההנדסה, מצוידת במקדחות מבקעות-סלע, וכן שתי כיתות חבלנים ממח' החבלה הגדודית. ובאשר למכשולים נגד השריון, דוקא כאן השטח הגבעי והסלעי היה לטובת המתגונן, כלומר לטובתך. שריון האויב יכול היה להתקרב למעשה בשני נתיבים בלבד, נוחים יחסית לחסימה.“

— „טוב“, נכנע שמואליק, „הגני יודע שבסופו של דבר נכשלתי בהתארגנות להגנה, אולם ממך עוד לא שמעתי מה היו בעצם השגיאות והליקויים שהביאו לכך; ואני סקרני לשמוע אותם.“

— „אם כן, אציין כאן רק את הליקויים הבולטים, שלדעתי חייב הנך לקחת לתשומת-לבך. ראשית כל, חיילי הפלוגה רגע! אני יודע מה שמונח על קצה לשונך — הם אנשי-מילואים ועייפים לאחר סדרת תרגילים מפרכים. זה נכון ללא-ספק, אולם אין זה מההזד ניומק. אנשים אלה, כשהנך פוקד עליהם, רצים ומסתערים

על אף עייפותם, הן משום שהם חייבים לעשות כן והן משום שהם מחשיבים את המשימה הנדרשת מהם. אך שעה שהם מגיעים להתחפרות, אין הם מוכנים להמשיך ולהשקיע עמל ויוצ. גם באדמה סלעית, מהסוג שבה היה על פלוגתך להתחפר, מסוגל הרובאי לחפור ברוב המ"קומות בשכבת-הקרקע העליונה ולהתקין לעצמו עמדת-שכיבה, ואולי אפילו עמדת-כריעה. לזה מצטרפים פחיתגלים המ"קומרים שנועדו לספק חיפוי-ראש לעמדה כזו בשטח סלעי. הם נכללו אפילו בתור בלת הדרגה-לוחם שלך, אולם לא נוצלו על ידך בשטח. המסקנה: — יש להתדיר בחיילי פלוגתך, קודם כל, את תחושת

החשיבות שבענין זה; יש להסביר להם שבזאת תלויים חייהם, ויש לעמוד להם על הראש, בכדי שלמרות העייפות יבצע כל אחד מהם את המוטל עליו מבחינת ההתחפרות. נקודה זו הוזנחה על ידך, שלא-בכונה כמובן, אולם התוצאה היתה שגם המ"מים והמ"כים לא הקפידו בה, ולא היה מי שיעיר לחיילים בנדון.

נקודה שניה — ניצולו של הכוח ההנדסי. יכולת להפיק ממנו תועלת, הן בסיוע להתחפרות הרגלים והן בהתקנת המכשול הנ"ט. אולם כוח זה לא נוצל כהלכה.

— „הרי הקציתי את כיתות-ההנדסה למ"מים" — התריס שמואליק — „ונתתי להם הוראה מפורשת שינצלו את הפלסים בקדימות הראשונה לחציבת עמדות הנשק-המסייע — מקלעים פלוגתיים, מרגמות, כלים נ"ט ומקלעים קלים.“

— „דרך אגב“, המשכתי, „החלוקה הסכמטית של ההנדסה לשלוש המחלקות, אף היא לא היתה במקומה. מחלקה ג' יכלה להסתדר, למעשה, בלי הנדסה. לעומת זאת, השטח הקשה ביותר — וכן עיקר עמדות הנשק-המסייע — היו בגזרת מחלקה ב', ושם היה צורך להקצות את עיקר הכוח ההנדסי. גם אי-צירופן של שתי כיתות-החבלנים להנדסה — היה משגה, נדמה לי שהחבלנים לא נוצלו בכלל במשך הלילה.“

ברם, נחזור לנושא: הקצית את כיתות־ההנדסה למחלקות. אולם שם הענינים לא התנהלו חלק. בוזבו זמן ניכר ויקר עד שנקבעו המשימות לכיתות־ההנדסה. היו ויכוחים מיותרים־לגמרי לגבי מיקומן המדויק של עמדות. לאחר שהפלסים התחילו כבר לקדוח במקום מסוים, הוחלט לשנות את מקומה של העמדה. חסרה היתה לגמרי התחושה שכל רגע יקר לביצוע. הרי כל עמדה שלא נבחרה כהלכה בלילה, אין בה משום אסון. היא יכולה להפך במשך היום לעמדת־משנה, עמדת־חליפין, או אפילו דמה. אולם יש לזכור את העיקר, והוא — להימצא לפנות בוקר בעמדות מחופרות. מורגש חוסר שיתוף־פעולה בין הפלסים לבין הרגלים. לאחר שהפלסים פוצצו כבר שוחות בשביל אי־אלה עמדות, חיכו צותי־כלי־הנשק לכך שהפלסים ימשיכו וינקו את העמדות בשבילים. אולם הפלסים עוסקים בעבודה המקצועית גרידא. התוצאה היא — שגם אותן עמדות שפוצצו — לא נוקו ולא נוצלו. בקיצור, היה מורגש מאוד חוסר אימון ותרגול משותפים, כהכנה לקראת משימה מסוג זה.

— „איך ומתי, לדעתך, יכולתי אני לדאא אימון ותרגול משותפים?” — התריס בפני שמואליק.

— „יכול להיות שבתנאי התרגיל לא היתה כבר אפשרות לכך. אני קובע את הליקויים והמסקנות בלבד, ואין זאת אומרת שאני מטיל עליך אישית את האשמה לכל מה שקרה. אולם, אפילו בתנאי תרגיל זה, צריך היה למצוא, לדעתי, את הזמן למתן תדרוך משותף, כהכנה לקראת משימה מסוג זה.”

„ולבסוף” — המשכתי — „אותה משימה של חסימת צירי־השריון. הרי ידעת על סכנה זו, של שריון האויב, מאחר והמגדד הדגיש נקודה זו עוד בקבוצת־הפקודות. קיבלת למטרה זו גם סיוע בנשק נ”ט. בתנאים אלה הקמת המגננים הנגד־טנקיים — עמדות לנשק הנ”ט, בשילוב עם מוקשים, הריסות ומארבים נ”ט — הופכת לדבר שבקדימות ראשונה־במעלה. בקבוצת־הפקודות שלך לקראת ההתקפה, כמעט ולא התיחסת לשלב ההתארגנות להגנה, וגם לא הדגשת את הצורך בחסימת צירי־השריון. על משימה זו העומדת לפני לא ידע מ”מ ההנדסה עד לאחר כיבוש היעד, כשפקדת עליו לבצעה בדחיפות. ואז הסתבר שלא היה מי שדאג להכליל את המוקשים הנ”ט הדרושים בתוכלת הדרג־הלוחם. בינתיים גם הוקצו כיתות־ההנדסה על ידך למחלקות, מבלי שתשאיר כוח־הנדסי כלשהו למשימות פלוגתיות. דרך אגב, צירופן של כיתות־החבלה למחלקת־ההנדסה — היה פותר גם בעיה זו, כי בסה”כ היה לך כוח מקצועי מספיק גם כדי לסייע למחלקות וגם למשימות פלוגתיות. והעיקר — הכוח־ההנדסי יצא לבצע את המשימה רק עם עלות השחר, ואז הפתיע אותו שריון האויב עוד לפני שהספיק לבצע משהו. כל התקלות האלה הן ביטוי לחוסר תכנון ודאגה מוקדמים, ובשום פנים אין לראותן כמחויבות־המציאות.”

שמואליק שקע בהרהורים, ורק כעבור דקה התנער והשיב:

— „נדמה לי שאמנם קלעת למטרה בבקורתך. הרגשתי וידעתי שנכשלתי בשלב ההתארגנות להגנה, אולם את ההסבר לכך חיפשתי בגורמי השטח ובתנאי הזמן הקשים. האמת היא שההסבר נעוץ במקור אחר: פשוט לא החשבתי כראוי את שלב ההתארגנות להגנה. על כל הקשיים שבו, ודעתי לא היתה נתונה לנושא זה מלכתחילה. בשבילי העיקר הית להצליח בהתקפה — והשאר, חשבתי, כבר יסתדר מעצמו. אם כן, מה שלמדתי הוא שזה לא, מסתדר מעצמו, וזהו ענין שצריך לתת את הדעת עליו כהוגן.”

— „העיקר”, אמרתי, „אני משער שבתרגיל הבא זה יהיה בסדר.”

— „תוכל לסמוך עלי שלא אחזור על השגיאות שעשיתי”, השיב שמואליק נמרצות.

— „לילה טוב”, אמרתי, כשאני מזיז את יריעת האוהל ופונה לצאת.

— „לילה טוב”, השיב — ונפנה לעיין במרשם התרגיל של יום המחרת.